

УДК 336.7

*О. В. Неізнана,
к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів і банківської справи Донецького національного
університету економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського, м. Кривий Ріг
О. О. Бойко,
здобувач вищої освіти Донецького національного університету економіки і торгівлі ім.
Михайла Туган-Барановського, м. Кривий Ріг*

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСНОВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ І ОБСЯГІВ ОПЕРАЦІЙ НА РИНКУ FOREX

*O. V. Niezviestna,
Associate Professor Department of Finance and Banking
Donetsk National University of Economy and Trade named after M. Tugan-Baranovsky
Associate Professor, Candidate of Sciences (Economics)
O. O. Boiko,
applicant in higher education
Donetsk National University of Economy and Trade named after M. Tugan-Baranovsky*

THE RESEARCH OF MAIN TENDENCIES AND THE VOLUMES OF TRANSACTIONS IN THE FOREX MARKET

Стаття присвячена аналізу операцій на валютному ринку FOREX. Наголошено, що дослідження основних тенденцій і обсягів операцій на ринку FOREX завжди є актуальним в світлі прогнозування курсу тієї чи іншої валюти і обсягів прибутків від курсової різниці в умовах вільної і постійної зміни валютних курсів. Авторами досліджено та проаналізовано середньоденні обороти глобального ринку FOREX за видами валют, за основними контрагентами, географічним розподілом. Встановлено, що найбільш активними учасниками ринку (основні контрагенти) були у 2015 р. Головними драйверами зростання оборотів глобального ринку виступали фінансові клієнти (інші фінансові інститути). У географічному розподілі валютного ринку протягом періоду, що досліджувався, значних змін не відбулося. Найбільші обсяги середньоденних оборотів демонструють Великобританія, США, Сінгапур. Визначено, що в Україні потребує доопрацювання сфера регулювання роботи на окресленому ринку. Авторами наведені заходи, які необхідно впровадити задля забезпечення законності і прозорості роботи на глобальному ринку FOREX.

The article is devoted to the analysis of the operations in the FOREX currency market. It is outlined that the study of the main tendencies and the volumes of the transactions in the FOREX market is always the top-of-the-agenda in the light of forecasting the exchange rate of any currency and the volume of profits as a result of the exchange rate differences under the conditions of free and constant exchange rate changes. The authors have analyzed and studied the average daily turnover of the global FOREX market as to the types of currencies, major counterparties and the geographical distribution. It was found that the most active market participants (main contractors) were in 2015. The financial clients (other financial institutions) were the main drivers of the growth of the global market turnover. During the period studied any significant changes occurred in the

geographical distribution of the currency market didn't occurred. The largest volumes of the average daily turnover have been demonstrated by the United Kingdom, the United States and Singapore. It is stated that the sphere of the work regulation of the outlined market must be further elaborated in Ukraine. The authors outlined the steps that must be taken to ensure the legal work and the transparency in the global FOREX market.

Ключові слова: валюта, валютний курс, валютний ринок, ринок конверсійних операцій, валютні трейдери.

Key words: currency, exchange rate, currency market, market of conversion operations, currency traders.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Новітні процеси, які відбуваються у світовому господарстві, особливо виразно знаходять своє відображення у фінансовому секторі економічних відносин. Різні сегменти фінансових ринків наразі більше інтегруються. Ми можемо спостерігати посилення руху міжнародних капіталів, усунення багатьма країнами національних фінансових та торговельних обмежень задля забезпечення більшого впливу міжнародних фінансових структур, ринків та інструментів на їх економіку. Найбільше тренди консолідації проявляються на валютних ринках, які нині демонструють високу динаміку зростання, і за кількістю, обсягами операцій і колом учасників не мають аналогів у світі.

Регіональні та національні ринки, центри міжнародної торгівлі і валютно-фінансових операцій утворюють світовий валютний ринок, який являє собою взаємопов'язану та взаємопідпорядковану систему ринкових сегментів, таких як міжнародні розрахунки, рух капіталу, туризм та розваги, спекулятивні та арбітражні операції, тощо. Світовий валютний ринок за характером операцій можна класифікувати як ринок конверсійних операцій і ринок депозитно-кредитних операцій. Сукупність конверсійних операцій по обміну валют у світовому масштабі отримала назву FOREX. Як зазначають Колодізев О.М., Колесніченко В.Ф., «ринок конверсійних операцій є найтипівшим для валютного ринку взагалі, його ключовим елементом. На цьому ринку купівля-продаж здійснюється в традиційній формі, переважно на еквівалентних засадах шляхом обміну рівновеликих цінностей, представлених різними валютами. Якраз на цьому ринку складаються умови для формування зовнішньої ціни грошей — їх валютного курсу» [1]. Тому дослідження основних тенденцій і обсягів операцій на ринку FOREX завжди є актуальним в світлі прогнозування курсу тієї чи іншої валюти і обсягів прибутків від курсової різниці в умовах вільної і постійної зміни валютних курсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Операції на валютному ринку FOREX досліджуються з часів його утворення та виділення в окремих сегмент світового фінансового ринку. Значний внесок у дослідження операцій на означеному ринку зробили Колодізев О.М. [1], Поляков В.В. [2], Співак І.В. [3], Стьопчкін А.І. [4] та інші вчені. Проте, однією з невирішених частин проблеми залишається питання регулювання роботи на зазначеному ринку в Україні.

Постановка завдання. Метою статті є висвітлення тенденцій на глобальному валютному ринку FOREX, окреслення проблем торгівлі на цьому ринку в Україні та перспектив їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. На FOREX, як і на інших ринках, основу діяльності становить торгівля певним набором товарів - національними валютами різних країн.

Базовим принципом руху валютних курсів є потреба державних установ, а також комерційних структур у цілому світі конвертувати прибуток, отриманий за кордоном, в національну валюту. Однак на їх частку припадає близько 5% від загального обсягу обігу валютного ринку. Решта 95% забезпечує спекулятивний капітал валютних трейдерів, які прагнуть отримати прибуток від руху курсів валют.

Основним ризиком будь-якого фінансового ринку є можливість його обвалу. FOREX від цього захищений завдяки специфіці його основного товару - валюти - найбільш ліквідного і надійного торговельного інструменту з усіх існуючих.

Найпопулярнішими серед валютних трейдерів (понад 85%) є угоди за участю основних валют: долара США (USD), японської єни (JPY), британського фунта (GBP), швейцарського франка (CHF), канадського (CAD) і австралійського доларів (AUD).

Активність руху курсів валют в сукупності з інтелектуальним потенціалом трейдера і новітніми комп'ютерними технологіями дозволяють створювати високоприбутковий бізнес в найкоротші терміни.

Проте, ми можемо виокремити певні недоліки, які притаманні валютному ринку FOREX, і які є джерелом постійного ризику:

1. операції на ринку FOREX є чинником впливу через систему причинно-наслідкових зв'язків на політичні і економічні події в різних країнах світу;

2. оскільки ринок FOREX є глобальним, то виникають відмінності між учасниками ринку, що орієнтовані на роботу на внутрішньому ринку, і глобальними учасниками. Проникнення глобальних учасників на національні валютні ринки може мати неоднозначний вплив на окреслені ринки, наприклад, сприяти виникненню фінансових криз;

3. можливість здійснення фінансових махінацій з боку глобальних учасників.
Надамо оцінку діяльності валютного ринку FOREX в розрізі основних контрагентів (таблиця 1).

Таблиця 1.
Середньоденні обороти ринку FOREX за 2012-2016 роки в розрізі основних контрагентів
(станом на кінець року), млрд. дол.

Показники	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
Дилери	552	715	676	734	555
Інші фінансові інститути	1047	1308	1591	1872	1741
Центральні контрагенти	-	-	-	-	21
Нефінансові об'єднання	281	297	238	240	238

Джерело: узагальнено авторами на основі [5]

Як свідчать дані таблиці 1, найбільш активними учасники ринку були у 2015 р. Головними драйверами зростання оборотів глобального ринку виступали фінансові клієнти (інші фінансові інститути). Ними, як правило, є комерційні банки і інвестиційні фонди. Центральні банки також можуть бути учасниками ринку. Серед вищезгаданих інститутів найбільший вплив на ринок FOREX виявляють такі організації як Федеральна Резервна Система (ФРС) США — (US Federal Reserve або FED) і її Комітет з Операцій на Відкритому Ринку (Federal Open Market Committee або FOMC), Європейський Центральний Банк ЕЦБ - (European Central Bank або ECB), Банк Англії (Bank of England - BOE), Банк Японії (Bank of Japan або BOJ). Банки поряд з інвестиційними фондами утворюють ринок FOREX. Тобто вони є маркет-мейкерами для цього ринку. Поступове зростання операцій інших фінансових інститутів обумовлено, переважно, декількома причинами. По-перше, валютні ринки (FOREX) пропонували інвесторам, які використовували торгівлю з кредитним плечем на відносно короткострокових періодах, достатньо привабливий рівень доходності. По-друге, довгострокові інвестори активно здійснювали диверсифікацію своїх портфелів, що призвело до виникнення прямого та непрямого попиту на валютному ринку. У 2016 році ми можемо спостерігати вихід на ринок центральних контрагентів. Цей інститут: по-перше, бере на себе зобов'язання своєчасного усунення чи мінімізації фінансових ризиків; по-друге, зумовлює уникнення загроз невиконання відповідних біржових (торгових) угод – і в цьому його головна рольова функція. Даний ринковий інститут покликаний оперативнo обмежувати негативні наслідки так званих «нестандартних угод», згладжувати штучно спровоковану волатильність на біржовому ринку різними методами у тому числі й шляхом протидії інсайдерській інформації, узгодженням колективних дій у разі появи ознак фінансових, платіжно-розрахункових збоїв тощо. Виконувати роль і функції центрального контрагента, як показує досвід розвинутих країн, можуть банки, небанківські кредитні установи, хеджфонди та інші інститути фінансового ринку, які аргументовано заявляють на це право.

Учасники ринку в цілому вважають іноземну валюту як клас активів у своїй власності. За останні три роки, як свідчить статистика, відбулися зміни у обсягах обороту за видами валют (таблиця 2).

Таблиця 2.
Середньоденні обороти глобального ринку FOREX за окремими видами валют за 2013-2016 роки (станом на кінець року), млрд. дол.

Валюта	Роки		Темп приросту, %
	2013	2016	
Долар США	4662	4438	-4,80
Євро	1790	1591	-11,11
Японська єна	1235	1096	-11,25
Фунт стерлінгів	633	649	2,53
Швейцарський франк	276	243	11,96
Австралійський долар	463	348	-24,84
Канадський долар	244	260	6,56
Шведська крона	94	112	19,15
Долар Гонконгу	77	88	14,29
Норвезька крона	77	85	10,39
Новозеландський долар	105	104	-0,95
Мексиканський песо	135	97	-28,15

Джерело: узагальнено авторами на основі [5]

Так, ми можемо спостерігати падіння обсягів торгівлі такими валютами як долар (на 4,8%), євро (на 11,11%), японська єна (на 11,25%), австралійський долар (на 24,84%). Проте, наявне зростання попиту на шведську крону, долар Гонконгу, канадський долар, норвезька крона, швейцарський франк.

У географічному розподілі валютного ринку протягом періоду, що досліджувався, значних змін не відбулося. Серед країн – головних фінансових центрів – США, Японія, Сінгапур, Гонконг та Німеччина збільшили свої ринкові частки, в той час ринкові частки Великобританії, Швейцарії, Італії, Франції і Австралії

суттєво зменшилися (табл. 3).

Таблиця 3.

Дані географічного розподілу середньоденних оборотів глобального ринку FOREX, млрд. дол.

Країна	2013		2016	
	Сума	%	Сума	%
Австралія	182	2,7	121	1,9
Франція	190	2,8	181	2,8
Німеччина	111	1,7	116	1,8
Гонконг	275	4,1	437	6,7
Італія	24	0,4	18	0,3
Японія	374	5,6	399	6,1
Сінгапур	383	5,7	517	7,9
Швейцарія	216	3,2	156	2,4
Великобританія	2726	40,8	2406	36,9
США	1263	18,9	1272	19,5

Джерело: узагальнено авторами на основі [5]

Нажаль, в Україні торгівля на ринку FOREX законодавчо не врегульована. Робота форекс-дилерів здійснюється майже підпільно. Тому питання впровадження зрозумілих і клієнтам, і операторам, і державі правил гри залишається надзвичайно актуальним. Сьогодні переважна кількість брокерів засновується і управляється з-за кордону, а компанії в Україні, не маючи ліцензій і взагалі порядку регулювання, формально надають лише інформаційно-консультаційні послуги із доступу до терміналів, аналітики тощо. Багато хто взагалі не представлений в Україні навіть офісом, а працюють лише віртуально. Гроші переводяться на рахунки в офшори. Прибуток – а значить і податки – осідають за кордоном, хоча для цього використовуються кошти, зароблені в Україні. Така непрозорість ринку унеможливує його об'єктивну фінансову оцінку, мова може йти про сотні мільйонів доларів. В Європі цей ринок знаходиться під пильною увагою урядів, а також центральних банків. І саме завдяки європейському регулюванню з його прозорістю і високими вимогами до проведених фінансових операцій, Європа стала глобальним хабом для Форекса. В першу чергу, мова йде про таких регуляторів як FCA у Великобританії і CySec на Кіпрі. Банки на ринку FOREX виступають як постачальники ліквідності. Дозволити собі повноцінну роботу з постачальниками ліквідності можуть далеко не всі Форекс-брокери. Компанія повинна мати ліцензії від окреслених регуляторів (CySec (Кіпр) і FCA (Великобританія)). Відкриття ліцензованої компанії – задоволення досить дороге. Якщо компанія тримає кошти клієнтів у фінансових інструментах, то первісний капітал на вимогу CySec повинен становити 200 тис. євро, при наданні інвестиційних послуг – не менше 1 млн. доларів. Купівля торгової платформи МТ4 обійдеться також не менше ніж 1 000 000 дол. США. До цього слід додати створення і розкручування сайту, оренду офісу, зарплату співробітникам і величезні рекламні бюджети.

Крім фінансових вкладень існують ще жорсткі вимоги ведення бізнесу:

- Кошти клієнтів відокремлені від коштів компанії, тобто зберігаються на окремих сегрегованих рахунках.

- Захист коштів клієнтів від неторгівельних ризиків

- Аудит річних та проміжних звітів.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Таким чином, проведене дослідження показало великі перспективи роботи вітчизняних учасників на ринку FOREX, оскільки активність руху курсів валют в сукупності з інтелектуальним потенціалом трейдера і новітніми комп'ютерними технологіями дозволяють створювати високоприбутковий бізнес в найкоротші терміни. Проте, в Україні потребує доопрацювання сфера регулювання роботи на окресленому ринку. З цією метою вбачаємо за доцільне: впровадження закону про діяльність форекс-компаній, розробка механізму забезпечення ефективного нагляду за діяльністю означених компаній з метою захисту коштів інвесторів та унеможливлення їх виведення з країни, розробка напрямків забезпечення прозорості ринку FOREX для держави і суспільства. Саме в розвитку цих напрямків автори вбачають свої подальші дослідження.

Література.

1. Колодізев О.М. Гроші і кредит: [підручник] / О.М. Колодізев, В.Ф. Колесніченко. – Київ: Знання, 2010. – 615 с.

2. Колодізев О.М. Оцінка загальних тенденцій розвитку глобального валютного ринку [Електронний ресурс] / О.М. Колодізев, В.В. Поляков – Режим доступу: <http://essuir.sumdu.edu.ua>

3. Співак І.В. Особливості функціонування глобального валютного ринку [Електронний ресурс] / Співак І.В. – Режим доступу: <http://fkd.org.ua/article/viewFile/37361/33616>

4. Стьопочкін А.І. Динаміка та тенденції розвитку міжнародного валютного ринку [Електронний ресурс] / А.І. Стьопочкін – Режим доступу: <http://www.business-inform.net/>

5. Bank for International Settlements. Офіційна сторінка [Електронний ресурс] / 2013-2016 рр. – Режим

доступу : <https://www.bis.org/>

References.

1. Kolodizyev, O.M., Kolesnichenko, V.F. (2010), Hroshi i kredyt, [Money and credit], Kyiv, Znannya, p. 615
2. Kolodizyev, O.M., Polyakov, V.V., “Assesment of the main tendencies of the global currency market development”, available at: <http://essuir.sumdu.edu.ua>
3. Spivak, I.V., “The features of functioning the global currency market”, available at: <http://fkd.org.ua/article/viewFile/37361/33616>
4. Styopochkin, A.I.,” The dynamics and tendencies of the development of the international currency market”, available at: <http://www.business-inform.net/>
5. Bank for International Settlements, Official page, pp.2013-2016, available at: <https://www.bis.org/>

Стаття надійшла до редакції 20.01.2018 р.